

А. О. М'яус, В. М. Зігунов

*Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка*

ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Аналіз економічних та соціально-культурних аспектів розвитку туризму в Сумській області. Розглянуто чинники розвитку водного, пішохідного видів туризму та рекреаційні можливості регіону, перелік умов, від якого залежить розвиток туризму на Сумщині. Представлено цікаві туристичні міста та культурні пам'ятки Сумської області, а також регіональні маршрути водного та пішохідного видів туризму.

Ключові слова: *туризм, Сумщина, розвиток, потенціал, туристичний бізнес.*

Analysis of economic and socio-cultural aspects of tourism development in the Sumy region. The factors of development of water, pedestrian types of tourism and recreational opportunities of the region, the list of conditions on which the development of tourism in the Sumy region depends are considered. Interesting tourist cities and sights of the Sumy region, and also regional routes of water and foot types of tourism are presented.

Keywords: *tourism, active tourism, Sumy region, development, potential, recreation, tourism business.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день саме внутрішній туризм набирає обертів, отже настав час проаналізувати економічні та соціально – культурні аспекти розвитку туризму на Сумщині.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Є багато науковців, які досліджують та пишуть про різні аспекти розвитку туризму саме в Сумській області, і розглядаючи цдану проблему я надаю перевагу Корнус А. О., Удовиченко І. В., Леонтьєва, В. Ф. Кифяк, В. М. Зігунов.

Мета роботи. проаналізувати економічні та соціально-культурні аспекти розвитку туризму в Сумській області. Розглянути чинники розвитку деяких видів туризму та рекреаційні можливості регіону, перелік умов, від якого залежить розвиток туризму на Сумщині.

Виклад основного матеріалу. Туризм являється важливою складовою економіки України. Сумська область не є винятком. Сьогодні туризм – це сфера діяльності, яка набуває все більшого значення в соціально – економічному розвитку регіону.

Сумську область було створено 10.01.1939, вона розташована на північному сході України (з півночі на південь протяжність області складає 200 км, із заходу на схід 17 км.)

В Сумській області помірно-континентальний м'який клімат. Більша частина території розташована в межах Придніпровської низовини, найпівнічнішої частини Поліської низовини, на сході та північному сході – відроги Середньоруської височини. Даний регіон розташований між двома природно – кліматичними зонами – Полісся та Лісостеп.

В регіоні розвинена транспортна система, представлена залізничним, автомобільним, повітряним та міським електротранспортом. Проте з іншими областями України пасажирське та транспортне сполучення залишається негожим. Представлений залізничний транспорт

Сумською дирекцією залізничного транспорту Південної залізниці та Конотопською дирекцією залізничного транспорту Південно-Західної залізниці. Ворожба, Конотоп та Суми являються найбільшим залізничними вузлами.

Аеропорт міста Суми відноситься до аеропортів класу «В». Злітно-посадкова смуга аеропорту довжиною 2,5 км і 42 м дозволяє забезпечити ширину літаків Ту-134, Як-40, Як-42, Ан-24 та ряду інших. Однак на цей час аеропорт майже закритий, за винятком чартерних рейсів.

Сьогодні Сумщина залишається такою, туристичний потенціал якої ще не повністю розкритий. На відміну від західних областей України, північна Слобожанщина для багатьох залишається своєрідною Terra Incognita. Тим часом вона має багато привабливих для туристів, хоча маловідомих пам'яток: перший в світі пам'ятник мамонту у с. Кулішівка, яблуня – колонія у Кролевці, або ж фантастичні крейдянні скелі біля м. Суми, поруч із замовником «Банський Яр» з рідкісними реліктовими рослинами [3].

На виставках свої туристичні послуги та можливості демонструють територіальні об'єднані громади Сумської області, громадські організації, державні та приватні підприємства, бази відпочинку. Фактично були представлені такі туристичні напрямки, як активний, культурно – розважальний, гастрономічний, історичний, подієвий туризм. Майстри традиційних для області ремесел провели свої майстер-класи: вишивка, ткацтво, лозоплетіння тощо.

Сумщина вже відома своїми успіхами у розвитку активного туризму: тут весь час поводяться сплави на байдарках, а також помічений активний розвиток кінного спорту. Але залишається ще достатньо невідкритих «скарбів» народних традицій та можливостей «зеленого туризму». Отож подібні заходи потрібні для того, щоб привертати увагу до туристичних об'єктів.

Сумщина має великий нереалізований туристичний потенціал. Їй є що показати, межа з «Диким полем» проходила через місцевість, де синтезувалася культура багатьох народів і епох з часів Київської Русі. Сумська земля багата на різноманітні історичні події, завдяки цьому знають Сумщину як по всій Україні, так і за її межами. Хотілось би виділити найзагадковіші міста регіону, а саме – Путивль, Ромни та Глухів, адже вони мають великий не реалізований історико-культурний потенціал, що може сприяти розвитку туризму в Сумській області, історія заснування цих міст бере початок з глибини тисячоліть. Ці міста залучені до списку найважливіших історичних міст України, а ще існує туристичний маршрут «Намісто Слаутича», до якого вони також входять. Багатовікова історія краю знайшла своє відображення в численних пам'ятках матеріальної та духовної культури. В Сумській області налічується унікальна історико-культурна спадщина – майже 1,5 тис пам'яток історії, 780 – археології, 102 пам'ятники монументального мистецтва та 373 пам'ятки архітектури [2].

Безліч рекреаційних можливостей регіону, беручи до уваги її екологічну чистоту, чудовий вигляд лісостепоного рельєфу та пейзажів, підхожі кліматичні умови створюють достатньо великий простір для того, щоб розвивати туристичний бізнес. Смак будь-якого туриста здатні вдовольнити долини таких річок, як Сейм, Сула, Псел та ін. а природні заповідники, заказники, урочища, угіддя, дають можливість розвитку з довгостроковою перспективою спеціальних видів туризму – рибальства, мисливства, човнярства, пішохідних та кінних маршрутів [1].

Можна навести безліч прикладів, чим ще може зацікавити Сумщина: небагато людей знають про наявність печер в Софронієвському монастирі, їні розміри більші за розміри Києво-Печерської лаври у кілька разів; хочеться також зауважити, що державний заповідник «Михай-

лівська цілина» являється єдиною ділянкою цілинного степу в Лісостеповій зоні України (створений в 1928 р.), тут можна знайти понад 500 видів рослин; мало хто знає що на Сумщині був відкритий Музей чупакабри, представлені тут експозиції являються присвяченими таємничій історії; цікавою є також легенда про Павла Полуботка який перед смертю сховав деякі скарби у Глухові припускають що ті скарби і досі зберігаються на території міста.

Малою батьківщиною являється Сумщина для таких відомих діячів культури та науки: Антон Семенович Макаренко, Борис Антоненко-Давидович, Іван Багряний, Пантелеймон Куліш, Олександр Олесь, Дмитро Білоус, Олег Гусєв, Іван Микитович Кожедуб, Микола Хвильовий, Віктор Ющенко, Павло Грабовський. Напевно весь світ знає ім'я запорозького кошового Петра Калнишевського, також прізвища благодійників і підприємців Терещенків та Харитоненків, відомими є імена композиторів Березовського Бортнянського, з упевненістю можна сказати що гетьмани Іван Скоропадський, Павло Полуботок, Данило Апостол, Кирило Розумовський теж прославлені чи не на весь світ.

За більшістю екологічних показників Сумська область є однією з найчистіших регіонів України. За рівнем забруднення повітря Сумська область в десять найчистіших регіонів держави.

Розвиток туризму в регіоні залежить від великого переліку умов, а саме: природно-географічних, історико-політичних, соціально-економічних, демографічних тощо.

Функціонування маршрутів, які були розроблені та впроваджені в туристичну діяльність регіону знайомлять туристів з неймовірною природою та історико-культурними об'єктами краю. Чотири маршрути увійшли до Програми сталого розвитку туризму в Сумській області на 2018 – 2022 рр. [5].

Однак варто відзначити, що туристичний потенціал не є використано в повному обсязі. Політична та економічна криза в Україні, слабка модернізація туристичної інфраструктури, і через це є недостатньою забезпеченість області висококваліфікованими спеціалістами у сфері туризму, діяльність гальмує розвиток регіонального та внутрішнього туризму індустрії туризму в цілому.

Для підвищення привабливості регіонального туризму було розроблено та впроваджено інноваційний активний тур у туристичну діяльність області «Сумщина – екстремальна». Комбіноване використання активних засобів пересування на велосипедах і байдарках на різних місцевостях подорожі, а також програма туру розрахована на розширення світогляду громадян, щоб заохотити їх до здорового способу життя шляхом залучення туристичного фестивального руху. Поєднання різноманітних видів діяльності по маршруту робить цей тур унікальним [4].

Висновки. Сумська область приваблює до себе туристів саме великою кількістю ресурсів для розвитку деяких видів туризму, наприклад: екскурсійного, активного, фестивального, паломницького, сільського тощо. Сумська область багата на цікаві природні, історичні та культурні об'єкти, які можна використовувати в туристичній роботі підприємств та позиціонування регіону як привабливого напрямку.

Список використаних джерел

1. Банний Яр URL:http://esu.com.ua/search_articles.php?id=40292
2. ВІЙШОВ ДРУКОМ АТЛАС-ДОВІДНИК «ПРИРОДНОЗАПОВІДНИЙ ФОНД СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ» URL:<http://sm.gov.ua/ru/arkhiv1/20265-896966969696965.html>
3. Корнус А. О., Удовиченко І. В., Леонтьєва Г. Г., Удовиченко В. В., Корнус О. Г. Географія Сумської області: природа, населення, господарство. Суми: ФОП Наталуха А.С., 2010. 184 с.
4. Організація турів вихідного дня по річці Псел: навч.-метод. Настанови [уклад. : В. М. Зігунов]. Суми : ФОП Цьома С. П., 2018. 24 с.
5. Розвиток туристичного бізнесу регіону URL:http://tourlib.net/books_ukr/shkola2-3.htm